

գրած գործերը իր ազգային գրականութեան չեն պատկանիր. նոյնպէս նաեւ ազգային տառերով բայց օտար լեզուով գրուածները: Ազաթանգեղոս, Փաւստոս Բիւզանդ և Զեւոր հայերէնի թարգմանուելէն ետքն էր որ սկսան պատկանիլ Հայ մատենագրութեան: Հայերէն գիրն ու գրաւոր հայերէնն է որ սկզբնաւորեցին և տեականացոյցին հայ գրականութիւնը. ինչ որ ըսել է թէ Սահակէն և Մեսրոպէն առաջ չկար հայ գրականութիւն: ՎՍ. Մեսրոպէն առաջ հայերէն գրականութիւն որոնելը, զոր իբր թէ ջնջած ըլլար Լուսաւորիչ, այրելով բոլոր հայերէն գիրքերը, անմիտ հէքէաթ մըն է միայն», ըստ Աճառեանի, և այս է ճշմարտութիւնը:

Ահա թէ ի՞նչ մեծ ծառայութիւն է այն՝ զոր Ս. Սահակ և Ս. Մեսրոպ մատուցին իրենց Ազգին և Եկեղեցիին և անոնց ապագային. բայց աւելի արդար պիտի ըլլար ըսել. ահա թէ ի՞նչ անուն երախտիք կը պարտինք մենք ազգովին, և պիտի պարտին մեր սերունդները, յաւեժաբար, այս երկուքին:

Անոնք է որ մեզի տուին հայ գիրը, գրչութեամբ յաւերժացած հայերէն լեզուն: Ըսուած է իրաւամբ թէ այն ժողովուրդը, որ կորսնցուցած է իր քաղաքական կեանքը՝ բայց կը պահէ իր ազգային լեզուն, կը նմանի բանտարկեալին՝ որ ձեռքին տակ ունի իր բանտին բանալին:

Անոնք է որ մեզի տուին հայացած Գիրքը, գիրքերուն գիրքը, սուրբ Գիրքը, այն՝ սր առաքեալին խօսքով Վիպակատար զանձարան իմաստութեանն է, որ այս ժողովուրդին մշտախոց սրտին սփոփանքի աղբիւրը եղաւ իր գոյութեան ամբողջ ընդացքին, յաճախ ժողովելով, անգլալի դարձընելով անոր՝ իր ազգային գոյութեան բազում մասամբ չբաւորուած կողմերէն իր հոգւոյն անցած կօկիծը: Ասոր համար էր որ հայը, ինքը միայն, կոչած է այդ գիրքը Ասուածաւունջ, այդ բառին մէջ խորհրդաւորելով կարծես իր համոզումը թէ մշտապէս կենալործող՝ ստեղծագործող զօրութիւնն է եղած անիկա իր մէջ:

Անոնք է վերապէս որ մեզի տուին ունենալ մեր գրականութիւնը, բազմադարեան կեանքի մեր ցոյացուցիչ, այդ ջղուտ, անդունւած, յաճախ մթին, բայց անշիջանուտ յոյսէ մը շարունակ փալկակուած, ընդհանրապէս տխուր բայց միշտ ուժեղ գոյութեան մը պատկերը, որուն՝ սերունդները, որոնք պիտի գան սերունդներուն ետեւէ, պիտի նաւին միշտ ուշադիր եւ մտախոհ, անկէ մեծ ճշմարտութեանց անաչառ գասը աւնեւու խզմատութեամբ:

Գիրք, իր երբեակ խորհուրդին մէջ. ահա՛ մեծ գաղափարը, որուն պանծացու մով եկած ենք մեր որդիական երախտագիտութեան տուրքը ընծայաբերել զայն երկնող և գործադրող երկու սքանչելի հոգիներուն, հայ անունը և արիւնը 1500 տարիներ առաջ աննախընթաց և անհեռուող բարձրութեան մը վերացուցած մեր երկու մեծ սուրբերուն, Սահակայ և Մեսրոպայ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆԻ ՄԵՍՏԱՌՈՒՄԻ ՑՈՒՐԵՐ

ԱՍՏՈՒԱՄԱՇՈՒՆԻՉԻ ՏԻԵՋԵՐԱԿԱՆ ԼԵՋՈՒՆ

Աստուածաշնչական լեզուին գեղեցկութիւնը ամենուրեք ունի զոյացական բան մը, որ միտքը անմիջապէս կը կապէ իբրեւ խորքին, առանց թոյլ տալու անոր որ զբօնեալ զայն պարտելով: Մարդ կը գրաւուի անով՝ զայն վախճելու և անոր վրայ փոքր ի շատէ հիմնալաւ ժամանակ ունենալէ առաջ: Սա՛ ևս նշանակելի է շատ օր՝ արեւելեան այս լեզուն, արեւմտեան երեւակայութիւններուն համար առաջին նայուածքով ա՛յնքան տարօրինակ, միևնորի տեսնէ ա՛յնքան մարդկային եւ աստով իսկ ա՛յնքան տիեզերական է, որ բոլոր ժողովուրդներէն, քաղաքակրթութեան բոլոր ձևերէն, բոլոր լեզուներէն, կ՛իւրացուի շատ աւելի զիւրաւ. քան մինչ նուազ հեռւոր որ եւ է ժողովուրդի եւ ո՛ր եւ է զարեւ լեզուն և գրականութիւնը: Ամէն ինչ՝ որ՝ այդ սուրբ մատանին մէջ՝ մարդուն կը վերաբերի, ամէն ինչ՝ որ մարդը կը նկարէ անոր մէջ՝ այնպիսի խորութիւն մը և պարզութիւն մը ունի, որոնց ոչինչ հաւասարած է երբեք: Աստուածաշնչաւի՛ր՝ այդ նիւթերուն մէջ՝ տիեզերական լեզու է խօսած է. Աստուածաշնչաւի՛ր, այս տեսակէտով՝ ինչպէս ուրիշ ամէն տեսակէտներով, յօրինուած է՝ մարդկային ազգին գիրքը լինելու համար:

Ա. Վ.